

Pályázó: Iván László

MÁRIAPÓCSI EMLÉKEIM

Az 1952-ben alapított megyei és városi kereskedelmi felügyelőségek a korabeli viszonyok között, a vásárlók, fogyasztók érdekében sokirányú ellenőrzési tevékenységet folytattak. Feladatuk közé tartozott a fogyasztók érdekeinek védelme, kereskedelemben, vendéglátásban, szolgáltatásban egyaránt. Ebbe beletartozott az országos kirakodó-vásárokon, hetipiacokon megjelenő vásároló kereskedők tevékenységének vizsgálata is.

A máriapócsi búcsú ilyen szempontból jelentős eseménynek számított. Az ország minden részéről sereglettek ide a vásárolók, kereskedők, iparosok, pecsenyesütők, mézeskalácsosok, mutatványosok stb. velük együtt megjelentek a zsebesek, zugárosok, közönséges szélhámosok, hamiskártyások. Egyes személyek valóságos vadászterületnek tekintették a máriapócsi búcsújáráshelyet, mely szükségessé tette a hatósági szervek, így a kereskedelmi felügyelőség jelenlétét is.

Fiatal felügyelőként a hatvanas évek közepétől az évente két alkalommal megtartott búcsú ellenőrzésében folyamatosan részt vettem. Az ott megjelent tömeg, a vásárolók sokasága, a forgatag, a váratlan események, egyáltalán a búcsú hangulata mély benyomást tett rám. Még nem voltam 14 éves, amikor 1956 szeptemberében Árpád (18) bátyámmal együtt mi is elzarándokoltunk Demecserből Máriapócsra (szerezve ezzel egy szombati – akkor még a szombat tanítási nap volt – igazolatlan hiányzást).

Ennek emlékét is megörökítettem a felügyelőként szerzett tapasztalatokkal együtt az Állami Kereskedelmi Felügyelőségről írt dolgozat külön fejezetében.

* * *

Az országos és megyei kirakodóvásárok, valamint a búcsúk ellenőrzése általában szerepelt minden felügyelőség éves munkatervében. Különösen nálunk, mivel az országos kirakodó vásárok mellett a máriapócsi „búcsú ellenőrzése” kiemelt helyet foglalt el. Máriapócs az ÁKF fennállása idején már mintegy 250 éve búcsújáráshely volt. Nem csak hazai hívők látogattak oda, a hatvanas évektől már egyre több szlovák, lengyel hívő is fel-feltűnt a településen. Egyházi ünnepekhez kötődően, Máriapócsra évente két jelentős búcsút tartanak: augusztusban és szeptemberben. Különösen a szeptemberi Mária-napi búcsú volt látogatott, ilyenkor a több ezer zarándok mellett több száz vásároló is ellátogatott Pócsra. Abban az időben nagyon népszerű volt a vásárolók körében a máriapócsi búcsú. Úgy mondogatták a vásárolók: „egy nagykörösi (alföldi) kirakodóvásár is kismiska egy jó pócsi búcsúhoz”. (Ők

biztosan tudták vásárról vásárra, búcsúról búcsúra járták az országot.) Ez idő tájt a mintegy 2500 főt számláló nyírségi településen a zarándokok mellett szép számmal megjelentek vásározók, alkalmi kitelepülők, hurkakolbászsütők, mutatványosok, szerencselovagok, magukat vásározónak nevező szélhámosok is.

A „búcsúügyekben” jártas vásározók már jó előre lefoglalták a legjobbnak tartott helyeket, péntek este fel is ütötték a sátorfát. A sátor felállításában a távolabbról érkező vásározók jártak az élen. De nem sokat késlekedtek a közelebből érkezők sem. (Megesett, hogy sátorverés közben a kereskedők egymással a helyért csetepatéba keveredtek. Ilyenkor a kisbíró igyekezett köztük rendet teremteni, ami általában rövid úton rendeződött. Megszületett a béke, különösen, ha jól sikerült a vásár.) A búcsúra alaposan be kellett rendezkedni, mivel a sátor legalább két éjszakára szállásként is szolgált. Az árukat is védeni kellett, nem csak „igaz hívők” látogatták a búcsút, tolvajok is felbukkantak. (A tetten ért besurranókon a kereskedők már közös erővel – méterrúddal, sátorfával, más vásári kellékekkel – igyekeztek elégtételt venni. A kirakodó vásárokon is ez volt a módi, a tolvaj örült, hogy ennyivel megúsza, nem ment a rendőrségre panasszal.)

A Pócspertribe vezető út mindkét oldalát – a Fő tértől hozzávetőleg a falu végéig – sátrak szegélyezték: bazárosok, játékarusok, kötött-, divatárusok, mézeskalácsosok, kalaposok, kucsmások, szíjgyártók, fehérneműsök, kelme- és kendőfestő iparosok, égettcukorka-készítők stb. A „Kiscsere-mező” szomszédságában telepedtek le a hurka-, kolbász- és pecsenyesütők (lacizók). A területigényesebb céllövöldék, csónakhintások, körhintások és ki tudná még felsorolni a vándormutatványosok sorát, egymást túlharsogó zenebonát csaptak. Az útnak ezen a szakaszán, a portáknál csak a nagykapu-bejáratokat hagyták szabadon, melyeket rendszerint a háztulajdonosok maguk számára tartottak fenn. Itt árusították saját termésű gyümölcsöket, a saját főzésű, „igazi” máriapócsi töltött káposztát, más egyéb házi ételeket.

A forgalmasabb utcasarkok sem maradtak szabadon. Itt a kevesebb helyet igénylő törökmézések, vattacukrosok, „similabdások” foglaltak helyet. Hasonló helyeken bukkantak fel a „zsákbamacskások,” planétások és más „piti” alkalmi szélhámosok. A forgatagban a gyorsfényképészeknél igény szerint örökíthették meg magukat. A fiatal lányok körében népszerűek voltak a planétások, különösen, ha szép színes, nagy termetű papagáj csőrével húzta ki a formás kis dobozkából a sárgulóan kopottas „jóscédulákat.”

Árusítottak a búcsúban zsebből, szatyorból, nyakba akasztható peremes tálcáról (emlékeztetve békebeli időkre, a fel-feltűnő bosnyák vándorárusokra, akik még tört magyarsággal kínálták a vásári csecse-becsét). Ajánlottak itt alkalmi árukat ponyváról,

gyékényről, kecskelábú asztalról különösen az engedéllyel nem rendelkező zugárusok. A földre terített ponyvákat az áruval együtt hamar össze lehetett kapni, a kecskelábú asztalokat is könnyen lehetett mozdítani (hogyan azokat valahol, egy másik helyen újra elhelyezzék). Ha nem vették észre időben a közeledő „ellenőrző szerveket”, és nem tudtak meglépni, egyszerűen gazdátlanul hagyták a ponyvát vagy az asztalt, és a tömegeből figyelték a fejleményeket. Elég volt az ellenőrök részéről egy rövid figyelemkihagyás és a ponyvának, asztalnak már csak a hült helyét láthatták.

A templomok környékén lehetett vásárolni a kegytárgyakat, szentelt gyertyákat, feszületeket, rózsafüzéreket, „Mária-szobrokat”, pócsi képeket és más egyéb tárgyakat. Melegebb időben élelmesebb gyerekek a tömegben fel-alá járkálva, hagyományos ceglédi kannából 20 fillérért hangosan kínáltak egy kupatető „garantáltan friss” hideg ivóvizet.

Minden bevezető úton érkeztek a településre a zarándokok, békésen, szépen sorban, énekelve vonultak a kegytemplom felé. Elöl fehér ruhás hajadonok vitték az egyházközség lobogóját rendszerint négy ifjú vállán cipelte a „Mária-szobrot”. Megesett, hogy a Pócspetri felől érkező zarándokok énekét elnyomta, vagy túlharsogta a „Kiscsere” felől érkező zenebona, végül is egymásra nem figyelve járta mindenki a maga útját.

Pócsra, nemcsak gyalogosan érkeztek a látogatók. Jöttek lovas fogaton, stráfkocsival, vonaton, kerékpárral, a későbbi időszakban már autóval, busszal is, kinek milyen lehetősége adódott. Szóval özönlött a nép a máriapócsi búcsúba. Tény, hogy szombat délutánra rendre benépesült a nyírségi kistelepülés.

A zarándokok a kegytemplomba történő megérkezésüket követően, lelki megnyugvással térhettek a szálláshelyükre, kipihenni a hosszú, fárasztó utat. Gazdára talált ilyenkor minden pajta, csűr, más alkalmi szálláshely. A szerencsésebbek lakásban kaphattak szállást. Bár éjjeli szállásra nem mindenki tartott igényt, sokan a templomokban, templomkertben töltötték az éjszakát.

A jámbor hívők, kereskedők mellett megjelentek itt szerencselovagok, szélhámosok, csalók, hamiskártyások, zsebesek, és ha módjukban állt, ki is használták az alkalmat. A búcsú forgatagában sok különleges ember megfordult. Még a koldusok is zavartalanul foglalhatták el a régi megszokott helyüket. A „tavernák” környékén (ahogy az idős emberek nevezték), a délutáni órákban – kopott hegedűjével – rendszerint fel-felbukkant egy-egy brácsás is. A tömegben grasszáló legények díszes nyelű vásári „ostorkát” teszteltek a sétáló lányok pucér lába szárán, amelyet a lányok rendszerint hangos visongással fogadtak. Mindez hozzátartozott a búcsú hangulatához. Néha ez a „vásári szórakozás” komiszababra sikerült, és ráadásul nem is mindig a „címzettet” érintette. Egyik Hajdú megyei munkatársunk egy ilyen „ostorcsapással”

(búcsúfiával) a karján térhetett haza. Szóval volt itt minden, ahogy a búcsúhoz illik: látvány, hangulat, egymást túlharsogó zenebona váltották egymást. Az eseményeket a tömeg szolgáltatta. Mint fiatal felügyelőnek az első években nagy élménnyel szolgáltak, bár a hivatali elfoglaltságom miatt inkább csak szemlélője voltam az búcsú eseményeinek.

Természetes volt, hogy hálaadás, gyónás és a mise után a hívők is kilátogattak a vásári forgatagba, hisz „búcsúfia” nélkül nem illett senkinek sem hazatérni. Kelendők voltak a pócsi ajándéktárgyak, szentképek, kendők, játékaruk, mézeskalácsok stb. A lányoknak „tükrös mézes szív”, a fiúknak „mézes huszár”, a nagymamának „delén kendő” dukált.

A felügyelőség a tapasztalatok birtokában készült a máriapócsi búcsú (kirakodóvásár) ellenőrzésére. A „búcsúra” más megyei hatósági szerv is kivonult: megyei rendőr-főkapitányság, tűzoltóság, KÖJÁL. Az ÁKF elsősorban a rendőrséggel és a KÖJÁL-lal tartott szorosabb kapcsolatot. A felügyelőség teljes létszámmal már szombaton délelőtt megérkezett a településre. A tanácsházán „ütöttük fel a sátrat”, ahol alkalmi cégtáblával adtunk tájékoztatást az ÁKF jelenlétéről, panaszbejelentés lehetőségéről. Nem véletlenül, hisz minden búcsú alkalommal több panaszbejelentés is történt, amelyet természetesen a helyszínen azonnal kivizsgáltunk, megtéve a szükséges intézkedést is. Vittük magunkkal a korabeli technikát: az írógépet, kellő mennyiségű nyomtatványt és a szokásos vizsgálati eszközöket. Rendszerint ilyenkor vettük igénybe a Hajdú-Bihar Megyei Felügyelőség segítségét. A szomszéd megyei kollegák a pócsi búcsú ellenőrzéséért nem nagyon lelkesedtek. „Hajdúszoboszlón munka után tudtok egy kicsit lazítani, de itt csak tömeg, por és a sok munka” – állapította meg az egyik debreceni felügyelő. (Volt egy kis igaza.) A kereskedelmi, társadalmi ellenőröket ilyenkor nagyobb számban vontuk be az ellenőrzésbe, akik az SZMT kisbuszán utazhattak ki a településre. Néha én is velük tartottam, akik a rendszerint (humorosra fordított) „egyházi énekekkel” hangoltak a búcsúra, gyerekkori emlékeket felidézve. A korelnök, Sallai Sándor jó néhányszor gyalog tette meg ezt az utat Nyíregyháza és Máriapócs között.

A felügyelőség vezetője általában tiszteletbeli látogatást tett a helyi parókián is. A munkakezdés előtt a tapasztaltabb felügyelők felmérték a terepet: vannak-e, akiknél az esedékes „kontroll” ellenőrzést el lehet végezni, vagy „gyanús”, nagy árukészletű kirakodások. A Hajdú megyei kollégák is hozták magukkal a visszatérő ellenőrzésre esedékes megyei vásározó-kereskedők listáját. Ezek ellenőrzése nem volt egyszerű feladat. A búcsúban viszont lehetőség adódott a felbukkanó vásározóknál a kontrollvizsgálat elvégzésére. Az ellenőrzési feladatokban nem volt semmi külön elvárás. A vizsgálatokat ugyanazon

szempontok alapján végeztük, mint az országos, helyi kirakodó vásárokon, vagy heti piacokon, amely általában a következőkre irányult:

- a kereskedés jogosultságának igazolása;
- a tevékenység jogszerű gyakorlása (üzletkörré, alkalmazottak, családtagok foglalkoztatásra vonatkozó előírások betartása);
- az áruk származásának igazolása;
- a cégtábla előírás szerű kihelyezése;
- a panaszkönyv kezelésére vonatkozó előírások megtartása;
- az árkiírásra, áralkalmazásra vonatkozó előírások betartása;
- az élelmiszerek forgalmazására, vendéglátásra vonatkozó külön jogszabályok érvényesülése.

A „kisiparosoknál”, kézműveseknél (mézeskalácsosok, kelmefestők, fehérnemű-készítők kalaposok stb.) az általános szempontokon túl vizsgálat tárgyát képezte az árvetések megléte és helyszínen történő bemutatása a felhasznált alapanyagok származásának igazolásával együtt. *(Melléklet: Jelentés a szept. 4–5-i máriapócsi búcsu ellenőrzéséről – 1965)*

Az 1957. évi. 17. sz. tvr. hatályba lépése után – figyelemmel a szakmai sajátosságokra – a vizsgálati szempontokat a rendeletben előírtaknak megfelelően állítottuk össze. A jogszabály hatályba lépését követően vizsgáltuk pl. a KISOSZ tagsági igazolvány meglétét a vállalkozó családtagra, alkalmazottra vonatkozóan egyaránt. A búcsúban nemcsak magánszektor vett részt, a vendéglátást (italmérést) az állami és szövetkezeti szektor képviselte. Kivonultak még ruházati árukkal az állami szövetkezeti szektor vásárolói is, bár emlékezetem szerint ilyen részleggel csak néhány FMSZ (pl. nyíregyházi, nyírbátori) és az IKV rendelkezett. A vásárolói részlegeket a szocialista szektor fokozatosan felszámolta, a későbbiekben vásárokon, búcsúkon a magánszektor vette át a vezető szerepet. A kereskedők, kisiparosok többsége, különösen a környékeliek számítottak az ellenőrző szervek jelenlétére, illetve az ellenőrzésre. Mint, ahogy az ÁKF dolgozói ismerték a vásárolók többségét, tudatában voltak annak is, kinél mire lehetett számítani. A gyakori, ismételt ellenőrzéseket – mint ahogy általában – a búcsúban is kerültük, csak az indokolt visszatérő vizsgálatokat végeztük el. A szigorú számadású nyomtatványok felhasználásából tudjuk, hogy 1962. augusztusi búcsú alkalmával 35 szabálysértési eljárásra került sor; a szeptemberben a 20-i nyilvántartás azt is elárulja, hogy a Hajdú-Bihar megyei felügyelőség részéről Zsula István, Győrffi István, Kertész Károly és Czibere István személyében négy felügyelő vett részt az ellenőrzésben. A legtöbb szabálysértési jegyzőkönyvet Barczy András (9), Zsula I. (7), Kertész K. (6) használta fel. A vásári-búcsúban öt mintavételezésre is sor került.

Egy kétnapos búcsúban 30–50 ellenőrzést végeztünk. A leggyakoribb szabálytalanságok között említhetjük:

- az üzletkör túllépését (tevékenységi körbe nem tartozó áruk árusítását);
- jogosulatlan kereskedést (a magán kereskedő egy időben egyszerre csak egy helyen árusíthattak, ennek ellenére több helyen kirakodtak);
- bizonylat nélküli, ismeretlen eredetű áruk forgalmazását;
- az árelőellenőrzés alapját képező árvetések bemutatásának hiányát;
- az élelmiszerek (törökméz, mézeskalács, vattacukor), vendéglátó-ipari készítményekhez felhasznált nyersanyagok eredetének igazolását;
- hamis méréssel, számolással elkövetett vásárlói megkárosításokat;
- ártájékoztató hiányát, főleg bazár áruknál, saját előállítású égetett cukorkánál, kötött áruknál;
- ritkábban szeszesitalok hígítását;
- alkalmi kisegítőknél, családtagoknál érvényes egészségügyi leletek hiányát.

A megállapított jogsértéseket általában saját hatáskörben, névre szólóan kiszabott pénzbírsággal zártuk le.

Emlékszem egy Huszár nevű debreceni mézeskalácsosra, aki minden máriapócsi búcsún megjelent, és ízléses sátrával hívta fel magára a vásárlók figyelmét. A foglalkozását komolyan vette, ápolta a mézeskalácsosok hagyományát, és adott a szakma becsületére is. Olyan vásároló volt, aki tele ládákkal érkezett a búcsúba, de onnan üres ládákkal tért haza. Ellenőrzéskor az iratai rendben voltak, nem kellett „vért izzadva” hosszan keresgetni az engedélyt, árvetéseket, számlákat stb. Mézeskalácsai egyszerűen szépek, bemutatásuk ízléses volt. Cégtáblája, ártáblái példamutatóan kihelyezve. Az eladók, családtagok ápoltan álltak a vásári asztalhoz is, mint ahogy az egy élelmiszeráruhoz illik. A nyolcvanas évek közepén egy debreceni kiszállásom alkalmával a véletlen folytán utamba került ez a Huszár mézeskalácsos. Vettem a bátorságot és magánemberként benyitottam az üzletébe. Huszár úr örömmel fogadott, és szakmai büszkeséggel mutatta be boltját, termelőüzemét, a mézeskalács-készítés fortélyait, a szükséges régi eszközök tárgyi emlékeit. Ezek látványosan – múzeumra emlékeztetve –, szépen, rendben voltak elhelyezve, célirányosan kialakított polcokon. Ki tudja hány méretű baba-, szív-, huszársablon, forma volt ott felsorakoztatva, legalább száz évre visszatekintően. Huszár úr elmesélte, minden kornak megvolt és megvan a maga „mézeskalács divatja”, és ezt követi. A baba, huszár, „tükrös szív” azért mindig időszerű. A vásári környezete is ezt a rendet és tisztaságot, szakmaiságot tükrözte. A

termékeit is meg lehetett különböztetni a többi mézeskalácsosétól. Egy szép élménnyel szegényebb lettem volna, ha a sors az üzletét nem hozza utamba.

Mint ahogy arról már szó volt, mindig szép számmal megjelentek a búcsún renitens személyek (vásárolók), akik Máriapócsot vadászterületnek tekintették; pl. a kereskedés jogosultságát nem tudták igazolni, vagy az iparigazolvány eredeti példányát, a számlákat „otthon felejtették”. Akik az ellenőrzést nehezen viselték, nagy zajt csapva igyekeztek hangulatot kelteni a környezetükben az ellenőrzéssel, az ellenőrrel szemben. Ilyen esetben természetesen rendőri segítséget vettünk igénybe. Szerencsére erre nem gyakran került sor, de búcsúnként mindig fel-felbukkant egy-két ellenszegülő személy.

Kezdő felügyelő koromban sok-sok izgalmas ellenőrzésnek lehettem részese. Ezek közül két, jellegükben merőben eltérő történetet kívánok elmondani Máriapócs-hoz kapcsolódóan. A rendszerváltást követő években egyik nap munkaidő végén bezártam az irodám ajtaját, és helyére vittem a kulcsot a tárgyalóba. Láttam, hogy a munkatársaim szokatlan időpontban körbeveszik a tárgyalóasztalt, és egy „idegen férfival” beszélgetnek, pontosabban ők inkább hallgattak, az „idegen” beszélt. Készültem hazafelé, de csak megálltam egy pillanatra. Hallván az idegent, az a benyomásom támadt, hogy ezzel az emberrel már találkoztam. Szokatlan akcentusát érzékelve elhessegettem a gondolatokat. Nem akartam udvariatlan lenni, én is helyet foglaltam az asztalnál. Megtudtam, hogy az úr egy távolba szakadt hazánkfia, egy kolleganőmet jött meglátogatni. Amerikában élt, ezért volt a jellegzetes akcentusa. A hangját hallva újra felvillant az első benyomás: a hang, az arc emlékeztet valakire. A látogatónk lendületben volt, folytatta az előadást. Beszélt az amerikai élményeiről, az ottani sikeres pályafutásáról, nagyvonalú életviteléről, „disszidálásáról” stb. Elmondta, bejárta Amerikát, „még abban a börtönben is megfordult, ahol Kossuth Lajost fogva tartották és megtanult angolul”. Gondoltam, nem hallgatom tovább ezt a butaságot, és felálltam, hogy feltűnés nélkül eltávozom. Közben témát váltott és az itthoni múltjáról folytatta az előadását, amely újra felkeltette a figyelmemet: „Voltam én magánkereskedő is, sőt egyszer jártam Máriapócson is”. Ekkor már izgalomba jöttem, megvan az ismeretség, az a bizonyos láncszem. „Ő itthon sem hagyta magát pócsi ellenőrökkel és még a rendőrökkel szemben sem”. Ahogy beszélt, előjöttek – szinte peregtek előttem – a közel huszonöt évvel korábbi, rosszemlékű ellenőrzés eseményei, pillanatai. Láttam magam előtt, ahogy feldönti sátrát (jogában állt – állította). „Hallottam fiatalos, kötekedő, érces hangját”, ahogy megpróbált hangulatot kelteni ellenünk (amit semmi sem indokolt, mi csak a program szerinti ellenőrzést kívántuk elvégezni, úgy, mint a többi kereskedőnél. Lehet, hogy már maga az ellenőrzési szándék váltotta ki ezt az indokolatlan viselkedést). Megtudva a nevét, szó nélkül

visszaléptem a szobámba, előkerestem a szekrényemből a máig is féltve őrzött bírság-nyilvántartást. Rövid lapozás után rá is akadtam K. József hátszegi (Békés megye) magánkereskedő, egykori ügyfelem nevére. Az immáron most már „mister „K”-val közöltem: „mi ismerjük egymást, én voltam az egyik máriapócsi ellenőr.” A jelenlévő munkatársaim nagyon meglepődtek a bejelentésemre, de leginkább a látogatónk. Majd pillantást vetett a bírság-nyilvántartásra és bólintott: Igen. Alábhagyott a lendülete, nem sokkal később csendben eltávozott a Fogyasztóvédelmi Felügyelőségről (csakúgy, mint annak idején Máriapócsról is). A rendőrök jelenlétében az emlékezetem szerint már nem volt olyan „bátor”, mint ahogy azt előadta. Valószínűleg ő másként emlékezett korábbi eseményekre, legalábbis az előadása szerint. Többé nem látogatott be a felügyelőségre, mint ahogy tudomásom szerint kereskedőként a máriapócsi búcsún sem fordult meg ezután. E váratlan, nem mindennapi találkozás kezdő felügyelő koromat idézte fel, amelynek rossz emléke még évtizedek után is felkavaró érzést váltott ki bennem.

Egy másik esemény, szerencsére vidámabb hangulatú volt. Mint ahogy azt már említettem, a Hajdú megyei felügyelőket is rendszeresen bevontuk a máriapócsi búcsú ellenőrzésébe.

A hatvanas évek végéről egy kedves esetet kívánok még elmondani. Autóval Máriapócs felé haladva, a bevezető út mentén, szokatlan helyen egy fiatalember kegytárgyakat árusított. (Ez keltette fel a vezető figyelmét, egyébként nem foglalkoztunk a kegytárgyak árusításával.) Két felügyelő ki is szállt az autóból és kérték a fiatalembertől az „iratokat”, de ő semmivel nem rendelkezett. A fiatalember elmondta, hogy az árusítást a helyi parókia megbízásából végzi. Valami itt nincs rendben, szólt a főnök, a kegytárgyakat nem itt szokták árusítani. Megbízólevéllel is mindig ellátják az alkalmi árusokat. Valakinek be kell menni a parókiára és tisztázni az esetet. Az ötletért nem nagyon lelkesedett senki (én, mint kezdő felügyelő szóba sem jöhöttem még, örültem is neki). Végül Györffi István (tapasztalt, tekintélyes, jó megjelenésű, mindig elegáns) debreceni felügyelőre esett a választás. Be is ment a parókiára tájékozódni. Már jó idő eltelt, de a Györffi kolléga csak nem akar jelentkezni. Valami gond lehet, de mi? Nem sokkal később megkaptuk a választ. A kitüntetett munkatársunk egyszer csak megjelenik mosolyogva az ideiglenes tanácsházi hivatalunkban. Majd vidám hangulatban közli Koncz Sándor felügyelőség-vezetővel: – Sanyikám, a srác tényleg a templom kegytárgyait árusítja, csak a megbízólevelet a parókián felejtette, azóta már a szükséges iratokat megkapta. – Elmondta még, hogy a plébánián nagy tisztelettel, udvariasan fogadták, ráadásul „vendégül is látták”, és nagyon finom volt a misebor. – Te Pista, tényleg csak misebort ittál? – Főnök, volt ott minden, nem lehettem udvariatlan, hogy

visszautasítsam. – Már sajnáltuk, hogy nem jelentkezünk a „plébánia ellenőrzésére” (legalábbis azok, akik ez esetben szóba jöhettek).

Visszaemlékszem egy mátészalkai idős cigányasszonyra, aki éveken át a főtéri italbolt melletti „iker” villanyoszlop között, szerényen meghúzódva kínálta elmaradhatatlanul „T” állványra aggatott saját készítésű, fűrészporról töltött „similabdáit” és más, házi barkácsolású műanyag és papírvirágokat, néha kukoricacsuhéból készült lábtörlőket, egyszerű szatyrokat. Esetenként más kirakodóvásárokon is feltűnt. (Arra nem emlékszem, hogy valamikor is ellenőrizték volna, mint ahogy más hasonló árusokkal sem sokat foglalkoztunk a vásárokon és piacokon. Egy alkalommal Mátészalkán kocsira várakozás közben megszólítottam ezt az asszonyt. Az akkoriban megnyitott ÁFÉSZ áruház bejáratánál kínálta a már bemutatott áruválasztékát. Meglepődött, azt gondolta ellenőrizni akarom, de nem az volt a szándékom. Egyből felismert, máris védekezésül elmondta: Neki Sallai úr (az ÁFÉSZ elnökhelyettese) megengedte, hogy itt áruljon, mert „ő nem jelent az áruháznak konkurenciát”. Elmondta még, hogy engem Máriapócsról nagyon régen ismer, mert minden pócsi búcsún ott van. Az „A” villanyoszlop alatti helyet búcsúk előtt rendszerint már csütörtökön, de legkésőbb pénteken el szokta foglalni. Négy gyereket egyedül nevelt fel, mind a négy szakmát tanult, mindegyik állásban van, egy fia a helyi földműves-szövetkezetnél dolgozik, mint kiderült őt én is jól ismertem, aki valóban megbecsült dolgozója volt a szövetkezetnek. Ezt követően sokat láttam még Máriapócon, a törzshelyén, a villanyoszlopok alatt meghúzódva árusítani. Ilyenkor ismerősként üdvözöltük egymást, néha szót váltottunk, ha arra lehetőség adódott. Nem volt sohasem tolakodó. Egyszer csak üresen maradt a hely. Különös, hogy sem Máriapócon, sem Mátészalkán az ő törzshelyét soha többé nem foglalták el. Különösen Máriapócon vártam, hogy egyszer még felbukkan, de nem láttam soha többé, elment oda, ahonnan már nem szoktak visszatérni az emberek. Az elmaradásával szegényebb lett a pócsi búcsú, valaki hiányzott belőle, legalábbis az én számomra. A nyolcvanas években a búcsúk jellege megváltozott, az ellenőrzések sem voltak már olyan rendszeresek. Amikor Máriapócon jártam, és az utam a két villanyoszlop mellett vezetett el, mindig odapillantottam. Az üresen maradt helyre odaképzelttem ezt a gondoskodó, szorgalmas cigányasszonyt, aki a saját maga barkácsolt áruját kínálta, egy letűnt kort felidézve.

Melléklet

Előadó: Iván László.

J e l e n t é s

a szept. 4-5-i máriapócsi bucsu ellenőrzésről.

Máriapócsen 1965. szept. 4-5-én megtartott bucsu ellenőrzés alkalmával 4 kiskereskedőt, 1 mézeskalács árust és a mátészalkai fmsz. kitelepült halászcserdjáját vizsgáltam meg. Ezen túlmenően két kontroll ellenőrzést tartottam Dobos István máriapócsi kiskereskedőnél és a nyírbátori fmsz. 17 sz. italboltjában.

Hasonlóan az előző bucsuhoz az ellenőrzést társadalmi ellenőrök, Megyei Tanács Ker. Osztály előadók bevonásával végeztem. A 2 napos bucsuellenőrzés alkalmával mindössze 1 drb. jegyzőkönyvet vettem fel Kun Lászlóné kecskeméti kiskereskedőről.

1./ Valamennyi vizsgált egységnél és kiskereskedőnél próbavásárlást eszközöltem. Pozitívként kell megállapítani, hogy sem a kiskereskedőknél, sem a vendéglátóipari egységeknél árdragítást, illetve többszámolást nem lehetett megállapítani.

A kiskereskedők -Kun Lászlóné kecskeméti kiskereskedő kivételével- a megvásárolt áruk eredetét megfelelő bizonylattal tudták igazolni. A bucsun megjelent kiskereskedők és kisiparosok különös gondot fordítottak a forgalombahozott áruk árjelzővel való ellátására. Ugyiszólván a vizsgált kiskereskedőknél ilyenirányu hiányosság nem merült fel.

2./ A bucsun megjelent kiskereskedők érvényes iparigazolvánnyal rendelkeztek, tevékenységüket annak megfelelően gyakorolták. Cégtáblájukat általában előírás szerint helyezték ki.

3./ Hiányosságként nyert megállapítást, hogy a csok. és játékarut forgalombahozó kiskereskedők nem minden esetben rendelkeznek kötelezően előírt orvosi vizsgálatokkal. Az fmsz-i vendéglátóipari egységek dolgozóinál ilyenirányu hiányosság nem merült fel.

Kivételt képez a máriapócsi 17 sz. italbolt dolgozói, akik nem rendelkeznek orvosi vizsgálattal. Amint elmondották már több ízben megjelentek a helyi körzeti orvosnál a szóbanlévő vizsgálaton, de az orvos nem hajlandó eü. könyvbe bejegyezni arra hivatkozván, hogy az nem szükséges.

4./ A cukorka árusítók a 8/1960 /II.14/ Korm. sz. rendeletben foglaltakat betartják.

5./ A vizsgálat folyamán olyan kiskereskedővel, aki alkalmazottat foglalkoztat nem találkoztam.

6./ Izlést rontó -női akttal ellátott tükröket- kiskereskedőknél nem láttam, ezek helyébe népszerű sztárokkal ellátott tükröket hoztak forgalomba.

A mátészalkai fmsz. halászcserdjájának vizsgálatánál az italok minőségére vonatkozóan eltérés nem volt megállapítható.